

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Старший викладач кафедри військової підготовка
Проценко І.М.

Тема 3. Організація вартової служби.
Заняття 1. Організація охорони та оборони
об'єктів.

1. Призначення та склад варт.
2. Наряд і підготовка варт.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА МЕТА

1. Розкрити основний зміст вартової служби, основні її складові, актуальність сьогодення щодо організації охорони та оборони об'єктів.

2. Ознайомити студентів із організацією вартової служби та порядком підготовки особового складу до її несення.

3. Розкрити зміст та важливість організації вартової служби, дати визначення варти, поста, чатового.

4. Виховувати у студентів повагу до військової служби.

1. Призначення та склад варт.

(ст.97 СІВС) **Несення вартової служби є виконанням**

бойового завдання і вимагає від особового складу точного дотримання всіх положень, визначених цим Статутом, високої пильності, непохитної рішучості та розумної ініціативи.

Особи, вині в порушенні правил несення вартової служби, несуть дисциплінарну або кримінальну відповідальність.

(ст.98) Для несення вартової служби віднаряджуються варти.

ВАРТОЮ називають озброєний підрозділ, віднаряджений для виконання бойового завдання з метою охорони та оборони військових об'єктів, бойових прапорів та осіб, яких тримають на гауптвахті й у дисциплінарній частині (батальйоні).

(ст.99) Варти можуть бути внутрішніми (корабельними) або гарнізонними, постійними або тимчасовими.

***Внутрішні варти* призначаються, як правило, для охорони та оборони об'єктів однієї військової частини.**

У внутрішні варти для охорони та оборони об'єктів призначається військовослужбовці від однієї військової частини гарнізону.

Внутрішні варти підпорядковуються (ст.100) командирові військової частини, черговому частини та його помічникові, якщо помічник чергового військової частини за військовим званням рівний з начальником варти або старший від нього.

Гарнізонні варти призначаються, як правило, для охорони та оборони в гарнізоні військових об'єктів, які не мають своїх підрозділів охорони.

У гарнізонні варти для охорони та оборони об'єктів призначаються по черзі військовослужбовці двох або більше військових частин гарнізону.

Гарнізонні варти підпорядковуються (ст.100) начальникові гарнізону, черговому варт та його помічникові.

(ст.99) Постійні варти передбачаються розкладом варт.

Тимчасові варти в розклад варт не включаються, вони призначаються наказом начальника гарнізону або командира військової частини **для охорони та оборони військового майна під час завантаження (розвантаження), тимчасового складування, супроводу вантажів, які перевозяться різними видами транспорту, а також для охорони заарештованих.**

(ст.100) Варти переходять у підпорядкування посадовим особам із моменту подання під час розводу команди «Струнко» для зустрічі чергового варт (військової частини) , а виходять із їх підпорядкування з моменту подачі начальником варти команди «Кроком руш» для руху в свою військову частину (підрозділ) після зміни.

(ст.101) До складу варт призначаються:

- начальник варти,
- вартові за кількістю постів і змін,
- розвідні.

у разі потреби:

- помічник начальника варти,
- помічник начальника варти з технічних засобів охорони або оператор з технічних засобів охорони,
- помічник начальника варти із служби вартових собак,
- водії транспортних засобів,

а у варті при гауптвахті:

- вивідні,
- конвойні.

Охорона та оборона об'єктів

(ст.102) Для безпосередньої охорони та оборони об'єктів із складу варти виставляються чатові.

Чатовим називається озброєний вартовий, який виконує бойове завдання щодо охорони та оборони дорученого йому поста.

Постом називається все доручене для охорони та оборони чатовому, а також місце або ділянка місцевості, на якій він виконує свої обов'язки.

До постів також належать об'єкти та ділянки місцевості, що їх охороняє варта, на яких встановлено технічні засоби охорони або є вартові собаки.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВАРТОВОГО

споряджена варта

пост

несення служби на них, поділяються на:

- **постійні** (охороняють протягом доби) - **тризмінні**
- **тимчасові** (охороняють протягом частини доби) - **двозмінні**

Порядок охорони, розташування та межі постів визначає:

- для гарнізонних варт - начальник гарнізону,
- для внутрішніх варт - командир військової частини.

та зазначає в таблиці постів (додаток 7 до СГВС)

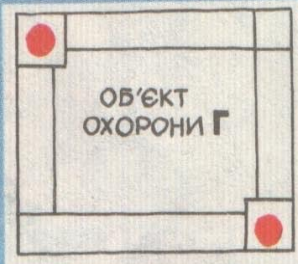
(ст.104) Охорона об'єктів чатовими здійснюється:

- **шляхом патрулювання** (обходу) всередині огорожі або за периметром між внутрішньою і зовнішньою огорожами,
- **стеженням з вишок** (з використанням технічних засобів охорони).
- **нерухомими чатовими** (при охороні окремих об'єктів)

Для посилення охорони об'єкта можуть застосовуватися вартові собаки

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВАРТОВОГО

засоби охорони поста

(ст.105) У разі організації охорони об'єктів шляхом патрулювання чатовому залежно від огороження об'єкта й особливостей місцевості **призначається для охорони та оборони ділянка смуги завдовжки:**

вдень - до 2 км, (для об'єктів, які обладнані технічними засобами охорони - до 3 км)

уночі - до 1 км, (для об'єктів, які обладнані технічними засобами охорони - до 2 км).

Для посилення охорони об'єктів під час негоди (туману, завірюхи тощо) розпорядженням командира військової частини (начальником гарнізону) можуть від наряджуватися додаткові вартові або патрулі.

Порядок несення служби додатковими вартовими й патрулями визначається командиром військової частини (начальником гарнізону).

Чатові пересуваються за маршрутами руху пішки із швидкістю, що забезпечує надійну охорону об'єкта, роблячи короткі зупинки для огляду місцевості, технічних засобів охорони й огорожі, а також для доповіді за допомогою засобів зв'язку начальникові варти про несення служби або подачі визначеного сигналу під час проходження пунктів сигналізації.

За умови хорошої видимості, якщо умови місцевості дозволяють, чатові можуть вести нагляд за об'єктами, які підлягають охороні, і підступами до них із спостережних вишок цілодобово.

З числа змін вартових створюються резервні групи, які у разі сигналу тривоги за командою начальника варти, його помічника або розвідного прибувають на місце події і діють залежно від обставин.

Для швидкого прибуття цих груп до місця порушення варти у разі потреби вони забезпечуються транспортними засобами, а в особливих випадках для посилення їх боєздатності - бойовими машинами.

Озброєння варт

(ст.107) Особовий склад варт має бути у вартовій формі одягу (додаток 14 СГВС), озброєний (як правило своєю штатною) справною, приведеною до нормального бою зброєю (автоматами або карабінами з багнетами).

Вартові КПП, можуть бути озброєні пістолетами.

Начальники варт озброюються своєю штатною зброєю.

Боєприпасами варта забезпечується із розрахунку:

на кожний автомат - по два споряджені магазини;

на пістолет - по два споряджені магазини;

на кожний карабін - 30 патронів у обоймах.

Особливим розпорядженням командира військової частини (начальником гарнізону) **варті можуть озброюватися кулеметами з трьома спорядженими магазинами до кожного з них і ручними гранатами на весь склад варті із розрахунку по дві гранати на кожного**, також підсилюватися бойовою технікою.

Боєприпаси особовому складу варт, крім осіб, які мають на озброєння пістолети, видаються на вартовому містечку після проведення практичних занять.

(ст.108) Розпорядженням командира військової частини (начальника гарнізону) у вартовому приміщенні (приміщенні чергової зміни) **створюється запас набоїв** із розрахунку:

на кожний автомат (карабін) по 150 набоїв;

на пістолет - по 16 набоїв, які зберігаються в герметичних коробках (цинках) у металевому ящику.

У такому ж ящику зберігаються також індивідуальні перев'язувальні пакети для всього особового складу варти (чергової зміни).

Ручні гранати й запали до них зберігаються у спеціальних металевих ящиках. Запали зберігають окремо від гранат. Книги обліку запасу патронів, гранат і запалів, акт закладки (вилучення) боєприпасів і незаповнені бланки, а також ключі для відкриття цинків зберігаються в тих самих ящиках.

(ст.109) У гарнізонних вартах ящики з боєприпасами замикаються та запечатуються сургучевою печаткою військовим комендантом гарнізону, у внутрішніх вартах - начальником штабу військової частини.

(ст.110) Начальник варти несе особисту відповідальність за збереження ящиків з боєприпасами.

Ключі від ящиків запечатані сургучевою печаткою начальника штабу військової частини (...), та зразок зліпка з печатки зберігаються у сейфі (шухляді стола, яка замикається на ключ) начальника варти.

Передавати ключі іншим особам забороняється. Ящики включаються до опису майна та інвентарю варти.

2. Наряд і підготовка варт

Наряд варт

(ст.119) Наряд варт проводиться на підставі **розкладу варт** (додаток 5 СГВС).

Варти повинні змінюватись кожну добу.

Під час перебування військової частини на навчаннях наказом начальників, які мають право затверджувати розклад варт, може призначатися варта на чолі з офіцером без зміни до 7 діб.

(ст.120) На підставі розкладу варт на кожний місяць складається відомість наряду варт (додаток 6 СГВС).

Для кожної варти складається:

- *табель постів;***
- *схема розміщення постів;***
- *інструкція начальникові варти;***
- *план посилення охорони об'єктів варти.***

Для варт, які змінюються під час тривоги, крім цього, - документація на випадок оголошення тривоги.

Наряд варт

(ст.122) На підставі розкладу варт начальником штабу військової частини на кожний місяць визначається черговість несення служби у варті підрозділами військової частини, яка відображається у відомостях добового наряду, які затверджуються командиром військової частини.

Схема розміщення постів, таблиць постів та інструкція начальникові варти з витягом із відомості гарнізонного наряду розсилається до військових частин гарнізону, які залучаються до несення служби в гарнізонному наряді, не пізніше **за 10 діб до початку нового місяця**.

Штаб військової частини **за 7 діб** до початку нового місяця повідомляє командирам підрозділів, від яких призначаються варти, дні заступання їх в наряд і склад варти.

Начальник варти

(ст.123) Начальником варти призначається :

- офіцер або прапорщик (мічман);
- сержант (старшина), за наявності менш як 3 постів.

Начальником варти, яка охороняє особливо важливий об'єкт, незалежно від кількості постів, призначається офіцер або прапорщик (мічман).

Помічник начальника варти

(ст.123) Помічником начальника варти призначається сержант (старшина). Якщо помічник начальника варти не призначається, його обов'язки виконує перший розвідний.

Помічник начальника варти з технічних засобів охорони

(ст.124) У разі застосування технічних засобів охорони може призначатися **помічник начальника варти з технічних засобів охорони** або оператор з технічних засобів охорони із складу штатного підрозділу експлуатації та обслуговування технічних засобів охорони.

Помічник начальника варти із служби вартових собак

(ст.125) За наявності постів, що охоронюються вартовими собаками, для несення служби призначається помічник начальника варти із служби вартових собак із числа старших вожатих вартових собак **(додаток 17 СГВС)**.

Розвідний

(ст.126) Розвідні призначаються залежно від кількості і розташування постів. Кожний розвідний може виставляти чатових **не більше ніж на 4 постах**, при цьому час зміни не може бути більшим однієї години.

Розвідним призначається військовослужбовець у званні, не нижчому за звання вартових.

У разі призначення у варту кількох розвідних їм присвоюється найменування: перший розвідний...і т.д.

Вивідний і конвойний

(ст.127) Вивідні і конвойні призначаються залежно від числа заарештованих і розташування на гауптвахті місць загального користування, з розрахунку – один вивідний на 10-15 заарештованих.

(ст.127) Склад варти, у тому числі і начальник варти, призначається не пізніше ніж за добу до несення служби в наряді і, як правило, від одного підрозділу, у крайньому разі - від однієї військової частини. Гарнізонні варти призначаються від однієї військової частини.

Підготовка варт

(ст.128) Командир військової частини (підрозділу), від яких віднаряджуються варти, несуть відповідальність за:

- добір і розподіл особового складу варт;
- підготовку особового складу варти до несення служби;
- справний стан зброї та патронів;
- вчасне відправлення варт на розвід.

Заборонено призначати до варт військовослужбовців, які:

- не склали Військової присяги;
- не засвоїли програми підготовки молодого солдата;
- вчинили правопорушення, стосовно якого ведеться розслідування;
- хворих та інших військовослужбовців, які в цей час за своїм морально-психологічним станом не можуть нести вартову службу, а також для відбуття дисциплінарного стягнення.

(ст.129) Начальники штабів військових частин за три доби до заступання внутрішніх варт у наряд зобов'язані вручити командирам підрозділів, від яких призначаються варти, схеми розташування постів, табелі постів, інструкції начальникам варт. Після вивчення зазначені документи повертаються в штаб військової частини.

(ст.130) Підготовка особового складу варти організується та провадиться :

- особисто командиром роти (батареї), від якої призначено варту;
- особисто командиром батальйону (дивізіону), якщо варту призначено від батальйону (дивізіону);
- а варти, одним із заступників командира військової частини, якщо варту призначено від військової частини,

Добір і розподіл особового складу згідно з табелем постів варти здійснюється за два-три дні до заступання в наряд із врахуванням індивідуальних якостей військовослужбовців, їх практичної і фізичної підготовленості та важливості об'єктів, що охороняються.

Підготовка варт організується та проводиться у три етапи:

Перший етап
Добір і розподіл особового складу

За 2 – 3 доби до заступання у наряд командиром роти (батареї) або батальйону (дивізіону) з виховної роботи, командирів взводів, призначеного начальника варті, старшини підрозділу та санітарного інструктора здійснюється добір і розподіл особового складу згідно з табелем потів.

Старшини роти або особа яка його заміщає, **за одну - дві доби** до заступання варті повинні **оголосити склад варті** на вечірній перевірці.

Другий етап ТЕОРЕТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Напередодні дня заступання військовослужбовців у наряд у годину, яку визначено розпорядком дня військової частини з особовим складом у класі для підготовки варт проводяться теоретичні заняття з вивчення положень військових статутів, особливих обов'язків чатових, матеріальної частини стрілецької зброї та заходів безпеки при поводженні з нею.

На електрифікованих макетах об'єктів, що охороняються, відпрацьовується порядок взаємодії між чатовими і резервною групою варти, а також особовим складом варти та черговим підрозділу у разі виникнення екстремальних ситуацій, нападу на варти, об'єкти, що охороняються.

Третій етап

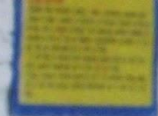
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичні заняття з особовим складом варті проводяться в день заступання в наряд у вартовому містечку військової частини.

На заняттях відпрацьовується порядок дій чатових на посту, застосування ними зброї, відбиття нападу на вартове приміщення, об'єктів, що охороняються, та зміну яка прямує на пости та з постів; порядок зміни чатових, приймання та здавання поста; прийоми рукопашного бою; дії та порядок застосування засобів пожежогасіння; порядок заряджання та розряджання зброї, вивчення її матеріальної частини та заходів безпеки при поводженні з нею, інші питання, що враховують особливості практичного несення служби.

У ніч напередодні заступання в наряд військовослужбовці, призначені до варті, не повинні нести ніякої іншої служби або залучатися до занять чи робіт.

У день заступання в наряд, у години, зазначені в розпорядку дня, особовому складові варті надається не менше ніж чотири години для підготовки для несення служби та перевірки знання обов'язків, з них дві години на відпочинок (сон).

Медичний огляд особового складу варти проводиться у медичному пункті військової частини у день заступання в наряд у години, які визначені розпорядком дня. Під час огляду визначається стан здоров'я та здійснюється тілесний огляд кожного військовослужбовця, а за необхідністю – перевіряється пульс і артеріальний тиск. Повторне опитування особового складу варти щодо його стану здоров'я здійснюється черговим лікарем фельдшером військової частини під час проведення розводу варт.

Після проведення занять командиром роти (батареї) перевіряються знання особового складу варти щодо своїх обов'язків, заходи безпеки під час поводження із зброєю та боєприпасами, підписується постова відомість і організується отримання, видача боєприпасів та спорядження магазинів особовим складом варти.

За 15 хвилин до виходу на розвід варти мають бути готові до несення служби і прийняті начальниками варт у своє підпорядкування.

До цього часу начальник варти зобов'язаний:

- отримати боєприпаси та видати їх за відомістю під розпис особовому складу варти;
- перевірити розподіл варти за постовою відомістю;
- оглянути зброю, форму одягу та спорядження, якість спорядження магазинів;
- доповісти командирові підрозділу про готовність варти до несення

служби

ПОМІЧНИК
НАЧАЛЬНИКА
ВАРТИ

НАЧАЛЬНИК
ВАРТИ

ОПЕРАТОР
ТЗО

ЧЕРГОВИЙ
ФЕЛЬДШЕР

ЧЕРГОВИЙ
ШТАТ

ВАРТОВІ

ІНЖЕНЕР
ДОБОВОГО
ПІДРОЗ'Я

РОЗВІДНИЙ

ЧЕРГОВИЙ
ПАРКУ

ЧЕРГОВИЙ
КПП

ЧЕРГОВИЙ ЧАСТИНИ

...афієрів, інших особовий склад добового н

Завдання студентам на самотійну роботу.

Завдання 3/1 «Права та обов'язки осіб варти»

Методичні вказівки:

Навчальні питання	Час (хв.)	Завдання студентам
<p>1. Відповідальність, підлеглисть, права та обов'язки начальника варти.</p> <p>2. Відповідальність, підлеглисть, права та обов'язки розвідного.</p> <p>3. Відповідальність, підлеглисть, права та обов'язки чатового.</p>	45	<p>1. Вивчити: ст.ст. 203-213; 221-224; 230-235 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.</p> <p>2. Законспектувати у робочих зошитах: ст.ст. 203, 213, 222-224, 233.</p>

Література:

1. Статут гарнізонної та вартової служби Збройних Сил України. - К.: Атіка, 2008., с. 266 – 268, ст.ст. 203-213; с. 273 – 275, ст.ст. 221-224; 230-235.

ДЯКУЮ
ЗА УВАГУ!

Питання

